

Alföldy Jenő

Postakürt és költői lant

Hermész a görög mitológiában az istenek hírnöke, minden postás, futár, fuvaros, fodrász, híradós és hírlapíró pártfogója. A maga módján az ő dicséretét zengi *A megfelelő mélység* című verseskönyvében Domján Gábor.

Azaz hogy nem zengi, hanem bármiféle mítosz nélkül gyakorolja a hermészi életmódot. Postásként, költőként. Üzeneteket továbbít anélkül, hogy a borítékokba belekukkantana. Irodalmi elődje Kosztolányi, aki a különböző foglalkozású, sokféle társadalmi státusba tartozó típusról írt egy könyvnyi újságtárcát, riportszerűen megszólítva a telefonos kisasszonyt, a rendőrt, a mentőst és így tovább. Alapvető különbség azonban a két szerző között, hogy míg klasszikusunk újságíróként alkotta portréinak sorozatát, addig Domján Gábor a maga postási foglalkozása köré szervezi alakjait, önmagát, egykori kollegáit, mindenkori ügyfeleit. Egyúttal családtörténetét is versek sorozatában írja meg.

Negyed évszázad távlatából fölismerte a postáslét előnyeit a szépirodalomban: emberismerete és szociográfiai látásmódja alaposan kifejlődött. A levélkihordó ugyanis „lélektől lélekig” eljuttató üzenetek közvetítője, s a kézbesítéskor sokat elárul egy fiatal lány, egy nyugalmazásra megérett színésznő vagy egy régi párttitkár (ma jól fizetett menedzser vagy ilyesmi) viselkedése. S nemcsak az ügyfelekkel létrejött személyes kapcsolata fontos. A postás észreveszi, hogy a nyugdíjosztáskor fölcsöngetett öregember már nem nyit ajtót, kórházba vihetik vagy a temetőbe. A

postás nemcsak hivatalos munkával megbízott dolgozó, hanem egy kicsit látogatója is a magányos embereknek. Megszokott körzetében a levelezők félig-meddig ismerőseivé, néha bizalmasaivá lettek. A levélváltások ritmusa – felgyorsulása vagy elmaradása – az illetők érzelmeinek hevesességét vagy lanyhulását is jelezheti. A hirtelen véget érő szerelmes levélküldemények akár házasságról is árulkodhatnak, különösen, ha néhány dísztvírral szakad meg az üzenetek sora. És közben, ha csak lazán és hézagosan is, kibontakozik a szerző önéletrajza, sőt családtörténete is, nagyszüleitől a fiatalon meghalt, rendőrjelölt fiáig. Mert neki is van története, családja, elődeinek és származékainak változatos, többnyire szánandó sorsa. Ezek iránti érzékenysége segíti abban, hogy önmagát elhelyezze a nagyvilág mindennapi embereinek szokványos, mégis érdekes történetében.

E tompított líraiságot éreztető költemények óhatatlanul előhívják azt a kérdést, hogy a megfigyeléseken, emlékképeken alapuló leírások miként szellemülnek át költészetté. Mert hagyományos értelemben „próza” tárgyakat ír meg a szerző, bennük találja meg a prózán túlit, a lélekmozdító titkot. Elsősorban a beszédmódot jelölöm meg, mint versképző elemet. Mélyen „lírainak” érzem, hogy a költői lelkület ironikusan hűvös, tárgyilagos tónusában is érzelmet fejez ki. Részvétet, rokon- vagy ellenszenvet, együttérzést a többi halandóval – legyen bár versének alanya egy kényszerpihenőre ítélt színésznő, egy régi rokon házaspár a postás fiumei fölmenői közül (a férfi elszegényedett hegedűművész, felesége zsémbes teremtés), a rokonszenves pék meg a jószívű pékné. Domján Gábor nem sokat bűvészkedik, az életet írja szatirikus kedvvel, mégis a sokasággal társas viszonyt teremtő érzelmi világgal, mint másfél évtizede meghalt újságárus-költő pályatársa, Bratka László, aki sokáig a Deák téri metróállomás eleven színfoltja volt. A visszafogott érzelmek a jó ízlés jelei: a szüksézáruán és találóan rögzített tények fölkeltik az olvasóban az érdeklődést egy-egy gyorsan felvillanó és remekül elkapott jelzés iránt, amely jellemrajzi vázlat benyomásaként hat.

Jó versérezékre vall, ha a szerző egy-egy esettanulmányát rövid csattanóval kommentálja, vagy ha ilyen képekben fejezi ki magát:

„leszáll a szélesvásznú este” (Itt fogok elesni). Metaforikus képek alkotnak láncot például a *Kupa utcában*: „Rügyeznek az árák. Cinkemellény / duzzad a fákon. Propeller a szív / egy hosszú póznán. Tél közelít.” A körzet, a lakók meg a postásban „üres szemgödrök, lyukak a falban. / Ki-be mászkálnak házi szellemek. / Feljelentéskéntől visszhangos a múlt, / vagy jelen idő? Már egyre megy.” A váltalt prózaiságon átüt az iróniával vegyes költői érzékenység.

Az ügyfelek egy része nemcsak a nyugdíjat, a számlafizetési figyelmeztetést vagy a szerelmes levelet várja türelmetlenül. Magányos özvegyasszonyok lesik izgatottan őt magát is: jön-e végre egy kis tereferére, egy-egy ritkán hallott férfibók, tréfa reményében. Mert a postás ehhez is ért kifinomult lélekismerőként. A fanyar humor sem idegen tőle, sőt, egyik erőssége. A hogylétéről érdeklődő egykori szépasszony kérdésére így válaszol elmenőben, maga elé mormolva: „Szép az, / hogy szélsöpörte hóban, / jeges járdákon tipegve, majdnem / a szokott időben itt vagyok. / Nem csúsztam el, nem törtem / lábam, és ki sem raboltak, asszonyom.”

Egy műhelyvallomásában Domján Gábor elárulja kérdezőjének, hogy az emberi szenvedés érdeklí legjobban. Mindaz, amit elődei, rokonai és ismerősei megéltek, megtapasztaltak a múlt század háborúiban, a kórházi elfekvőben, a műhelyekben s jórészt saját családi körében. Lehet, hogy sok száz ismerőssel körülvéve is magányos, befelé forduló, bölcs, távolságtartó, kritikusan szemlélődő ember, de nem lehet boldogtalan, mert az embertársak iránti érdeklődés vezet hivatásnak tekintett hivatalos útjain: a részvét, s ennek lélekmélyi forrása, melyet úgy hívnak, szeretet. A „megfelelő mélység” a kötetcímben ennek az érzésnek a mértékére utal. Mivel azonban a költő szereti a többjelentésű szószerkezeteket, ne tévesszük szem elől: miközben az érzelmi mélységet öniróniával méregeti versében, a viaduktról magát levető, fiatalon elvesztett fiát siratja.